णि तत्र चित्याग्निसम्पत्तिरुक्ता महदुक्थसम्पत्तिस्त्वेवमवगन्तव्या तत्र हि गायत्रीतृचाशीतिरौष्णिही तृचाशीतिर्बार्हतो तृचाशीतिरिति तिस्रस्तृचाशीतयो विहिताः । अतश्चैकस्मिन्संवत्सरे अस्य यजमानस्याग्निहोत्रं तृचाशीतित्रयात्मकमहदुक्थेन सम्पन्नं भवति ॥११॥२०॥३॥३॥

अथ सायंकालीनमग्न्युपस्थानं विधित्सुस्तदर्थमाख्यायिकामाह अग्नाविति । एतच्च पुनराधानब्राह्मणे [२. ३.] व्याख्यातम् तत्र ऋतुप्रवेशः (त्र्यनुप्र° Cod.) अत्र तु रात्रौ (? त्रि । Cod.) इत्येतावान्विशेषः ॥१॥ कमिति वाक्यप्रतिपूरणे (? °क्यमिति° Cod.) ॥३॥ अग्निरपि उपस्थानेन याच्यमानस्तिरो भवति याचितफलस्याप्रदानेन नैव यजमानं हिनसानि अत एव द्वेष्योऽपि न भवानि ॥४॥ वाचेन वदनीयेन स्तुतिशब्देन कर्मणा वा परिचरणलक्षणेन । यस्तु एवं निष्ठुरं भाषते स एनं ब्राह्मणादिं प्रभुं द्वेष्टोरोश्वरः विद्वेषणं कर्तुं समर्थः स्यात् तथा निर्वेदं मनस्तापं गन्तुमीश्वरः स्यात् निष्ठुरभाषणप्रकारमाह किं न्विति हे देवदत्त यस्त्वं मह्यं न (त Cod.) ददासि स त्वं मम किं चासि न किंचिदपि भवसि त्वया किं प्रयोजनमित्यर्थः । तदुपस्थानं तु फलप्रार्थनरूपत्वेन निष्ठुरभाषणवदपराधहेतुरिति न कर्तव्यमित्याह एतदिति होमसमिन्धनाभ्यामग्निं प्राप्य पुनरुपस्थानेनैव याचते याचनं चायुक्तमित्यनुपस्थानपक्षो ज्येयान् ॥६॥ समस्तं सम्पूर्णम् ॥७॥ उपवत्या उपशब्दयुक्तया ऋचा । योऽयमुपेत्युपसर्गः इयं भूमिरेव सः । द्वयेन द्विप्रकारेणेयं भूमिरुपशब्दवाच्या । न्यृच्छति नितरामार्तिं प्राप्नोति । क्षयरहितेनैव भूम्ना प्रतिपद्यते उपस्थानं प्रारभतऽइत्यर्थः ॥९॥ क्रमेणोपस्थानमन्त्रान्विधित्सुस्तावदुपवतीमृचं विधाय प्रशंसति स आहेति ॥१०॥ अनुधावति अनुसरति प्रशंसतीति यावत् ॥११॥ सनीनां दानानाम् ॥१५॥ समाहार्यम् एकैकामृचं प्रदेशान्तरे पठितां समाहृत्य समुदायीकृतमेतत्षडृचं सूक्तम् । अदो द्युलोक एव प्रत्नम् तस्य प्रत्नशब्दनामधेयतामुपपादयति यावत्त इति । सनेति निपातः पुरेत्यस्यार्थे । इमे द्यावापृथिव्यावन्तरेण अग्निर्मूर्धेत्यादिमन्त्रप्रतिपाद्याः सर्वे कामा अवस्थिताः ॥१६॥ यतो यज्ञास्त्रिवृत्प्रायणाः त्रिवृत्प्रारम्भाः निर्वापप्रोक्षणसामिधेन्यनुवचनादिषु त्रिरावृत्तिदर्शनात् ॥१७॥ ग्रहनक्षत्रादीनि चित्राणि ॥२२॥ एतेन चित्रावसोऽइति मन्त्रेण रात्रेः पारमवसानं स्वस्ति क्षेमेण (°मेन Cod.) समश्नुवते स्म ते सम्प्राप्नुवन् । एतावन्विति उपप्रयन्त इत्यारभ्य चित्रावसोऽइत्येतावत्पर्यन्तमाहवनीयसमीपे तिष्ठन्जपेत् ॥२३॥ अग्निहोत्रहोमार्थस्य पयसो दोग्ध्री या गौः तामन्ध स्थेति मन्त्रेणाभिगच्छेत् अन्धःशब्दोऽन्नवाची तेन च तज्जनितं वीर्यं लक्ष्यतऽइति व्याचष्टे यानीति । भक्षीय सम्भजेय ॥२५॥ एवमाहवनीयस्य समन्त्रकमुपस्थानं सम्प्रपन्नं (? °पचं Cod.) विधाय गार्हपत्ये तद्विधत्ते अथेति । अतिक्रमजनितापराधनिवृत्तयेऽस्मै गार्हपत्याय नमस्कारमेव करोति इतरथा हि प्रथमाग्निं गार्हपत्यमतिक्रम्याहवनीयस्योपस्थानकरणात्स गार्हपत्यः क्रुद्धः सन् य[थै]नं न हिंस्यात् तथा नमस्कारः क्रियते ॥२८॥ अनेन सोमानमिति तृचस्य जपेन द्यावापृथिव्योर्मध्यवर्तिनोऽन्तरिक्षस्योपस्थानं कृतं भवति । नन्वेतत्तृचं ब्राह्मणस्पत्यम् कथं बार्हस्पत्यमिति नैष दोषः तयोर्भेदाभावात् अत एव दाशतय्यां गणानां त्वेत्यादिषु (ऋक्सं° म° २. २३. १.) ब्राह्मणस्पत्यसूक्तेषु (°क्त्योषु Cod.) तत्र बृहस्पतिः स्तूयते ॥३६॥ एतदपि सूक्तमन्तराग्नौ तिष्ठन्जपेत् । अस्य तृचस्य प्रयोजनमाह तत्रास्तीति तत्र तस्मिंस्तृचे नाध्वसु वारणेष्वित्यस्ति तस्याभिप्रायो वर्ण्यतऽइति शेषः एते ह